

УДК 372.881.111.1:159.955
DOI 10.24195/2414-4665-2026-1-11

Кирило Гаращук,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови
з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4518-3114>

ВИКОРИСТАННЯ КАРТОК PECS ЯК ЗАСОБУ ПІДТРИМКИ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядається можливість використання системи альтернативної комунікації PECS (Picture Exchange Communication System) у процесі навчання англійської мови. Визначено сутність, етапи та педагогічний потенціал цього методу. Метою дослідження є визначення ефективності використання карток PECS як засобу підтримки іншомовної комунікативної діяльності учнів початкової школи в умовах інклюзивного навчання. Методи дослідження: аналіз, систематизація та узагальнення наукових джерел із проблеми використання альтернативної та додаткової комунікації (AAC), зокрема карток PECS, у процесі навчання іноземних мов; порівняння наукових підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників з метою обґрунтування педагогічної доцільності застосування карток PECS у початковій школі; педагогічне спостереження за навчальною діяльністю учнів під час уроків англійської мови; бесіди з учителями та асистентами вчителя; аналіз продуктів навчальної діяльності учнів. Проаналізовано доцільність упровадження карток PECS в освітній процес, зокрема під час формування лексичних, граматичних і комунікативних навичок учнів. Доведено, що застосування карток PECS сприяє розвитку мовленнєвої активності, формуванню позитивної мотивації до навчання, а також створенню інклюзивного освітнього середовища.

Ключові слова: PECS, англійська мова, інклюзивна освіта, комунікація, альтернативні методи навчання, розвиток мовлення.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Сучасна освіта ґрунтується на принципах доступності, рівності та інклюзії, що вимагає впровадження новітніх педагогічних технологій, спрямованих на задоволення освітніх потреб усіх учнів. Особливу увагу нині приділяють розвитку комунікативних навичок, адже саме комунікація є основою навчання іноземної мови. Одним з ефективних засобів формування мовленнєвої компетентності в учнів, зокрема тих, які мають труднощі з мовленням або тільки починають опановувати англійську мову, є система обміну зображеннями PECS (Picture Exchange Communication System).

У сучасних умовах розвитку інклюзивної освіти особливої актуальності набуває пошук ефективних засобів підтримки комунікації учнів з особливими освітніми потребами (ОПП). Як зазначають Е. Бонді та Л. Фрост (Bondy & Frost, 2001) – автори системи Picture Exchange Communication System (PECS), використання візуальних символів сприяє формуванню функціональної комунікації в дітей з порушеннями мовлення та розладами аутистичного спектра, незалежно від рівня сформованості усного мовлення.

Дослідження С.К. Ходждона (Hodgdon, 1995) доводять, що візуальні підтримки значно підвищують

рівень розуміння мовленнєвих інструкцій та сприяють зниженню навчальної тривожності в дітей з комунікативними труднощами. У контексті навчання іноземної мови це має особливе значення, оскільки, за твердженням С. Крашена (Krashen, 1982), ефективне оволодіння мовою можливе лише за умови зниження «афективного фільтра» та забезпечення зрозумілого мовного введення (comprehensible input). Використання візуальних підтримок, зокрема карток PECS, узгоджується з положеннями теорії зрозумілого мовного введення С. Крашена, відповідно до якої ефективне засвоєння другої мови можливе за умови подання навчального матеріалу в доступній та знижувальній тривожності формі. Як зазначає С.К. Ходждон, візуалізація мовного матеріалу сприяє структуризації навчальної діяльності, покращенню концентрації уваги та зменшенню афективних бар'єрів у дітей з мовленнєвими труднощами.

Наукові праці М. Аллена та П. Кінгера (Allen & Cowdery, 2015) підкреслюють, що альтернативні та додаткові засоби комунікації (AAC), зокрема PECS, є ефективними інструментами підтримки мовленнєвого розвитку та можуть успішно інтегруватися в освітній процес, включаючи вивчення іноземних мов. Це підтверджується також дослідженнями Д. Біккера та



К. Міренди (Beukelman & Mirenda, 2013), які наголошують на ролі ААС у розвитку словникового запасу та мовленнєвих ініціатив. Українські науковці В. Тарасун, Н. Савінова, А. Колупаєва зазначають, що використання візуальних засобів та альтернативної комунікації є необхідною умовою забезпечення доступності навчання дітей з ООП в інклюзивному середовищі (Тарасун, 2018; Савінова, Колупаєва, 2023). Зокрема, А. Колупаєва підкреслює важливість адаптації навчального матеріалу відповідно до індивідуальних можливостей дитини, що повністю відповідає принципам застосування карток PECS на уроках англійської мови. Таким чином, актуальність використання карток PECS у процесі навчання англійської мови обґрунтовується як зарубіжними, так і вітчизняними науковими дослідженнями, які підтверджують їх ефективність у розвитку комунікативних навичок, збагаченні лексичного запасу та забезпеченні інклюзивного освітнього середовища.

Мета та завдання. Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання карток PECS як засобу підтримки іншомовної комунікативної діяльності учнів початкової школи в умовах інклюзивного навчання.

Відповідно до поставленої мети у статті передбачено розв'язання таких *завдань*: 1) обґрунтувати педагогічну доцільність застосування карток PECS у процесі навчання англійської мови учнів початкової школи; 2) описати особливості практичного впровадження карток PECS на різних етапах уроку англійської мови; 3) визначити критерії та рівні сформованості іншомовної комунікативної діяльності учнів початкової школи; 4) експериментально перевірити вплив використання карток PECS на рівень сформованості іншомовної комунікації учнів.

Методи дослідження: аналіз, систематизація та узагальнення наукових джерел із проблеми використання альтернативної та додаткової комунікації (ААС), зокрема карток PECS, у процесі навчання іноземних мов; порівняння наукових підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників з метою обґрунтування педагогічної доцільності застосування карток PECS у початковій школі; педагогічне спостереження за навчальною діяльністю учнів під час уроків англійської мови; бесіди з учителями та асистентами вчителя; аналіз продуктів навчальної діяльності учнів; педагогічний експеримент (констатувальний та контрольний етапи) з метою перевірки ефективності використання карток PECS.

Результати. Методика PECS була розроблена Л. Бонді та Е. Фростом (Bondy & Frost, 1998) у 1994 році як система альтернативної та додаткової комунікації для осіб із розладами спектра аутизму. Вона базується на використанні карток із малюнками, які символізують предмети, дії, почуття чи поняття, та дозволяють людині висловлювати свої думки шляхом обміну цими картками з партнером по спілкуванню. Система передбачає шість основних етапів – від навчання простому обміну картою до побудови повноцінних речень і ведення діалогу. У педагогічній практиці PECS може бути адаптована для навчання будь-яких учнів, зо-

крема в процесі вивчення іноземних мов. Застосування карток PECS у навчанні англійської мови є доцільним як на початковому етапі, так і в разі поглибленого вивчення. Основними напрямками використання карток є: 1. Засвоєння лексики. Картки допомагають швидше встановити зв'язок між візуальним образом і англійським словом. Учні легше запам'ятовують нові слова через зорово-асоціативне сприйняття; 2. Формування граматичних структур. За допомогою карток створюються прості конструкції (I want an apple, This is a cat, I like reading), що сприяє розвитку навичок побудови речень; 3. Розвиток комунікативної компетентності. Учні можуть ставити запитання, висловлювати побажання, описувати ситуації, використовуючи набори карток, що стимулює природне спілкування; 4. Ігрові та інтерактивні методи. Робота з PECS може бути організована у формі рольових ігор, вправ на пошук відповідної картки, складання історій чи описів. Така діяльність підвищує мотивацію та знижує мовленнєвий бар'єр.

Застосування PECS має низку переваг: сприяє активізації пізнавальної діяльності та мотивації до вивчення мови; формує стійкі асоціації між словом і зображенням; допомагає учням із мовленнєвими або когнітивними труднощами брати участь у комунікації; створює інклюзивне середовище, де кожен учень має змогу самовиразись; розвиває зорову, слухову та моторну пам'ять, що підвищує ефективність засвоєння іншомовного матеріалу. Практичні результати впровадження PECS свідчать, що цей метод дозволяє учням краще розуміти структуру англійської мови, долати мовні бар'єри та впевненіше використовувати нову лексику в спілкуванні. Практичне використання карток PECS на різних етапах уроку англійської мови в початковій школі відображено в таблиці 1.

Експериментальне дослідження проводилося на базі початкової школи та охоплювало учнів 1–2 класів, у тому числі дітей з порушеннями мовлення та іншими особливими освітніми потребами. Метою було визначення ефективності використання карток PECS у процесі навчання англійської мови.

З метою перевірки ефективності використання карток PECS на уроках англійської мови в початковій школі було проведено педагогічний експеримент, який включав констатувальний та контрольний етапи. Оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної діяльності учнів здійснювалося за трьома рівнями: низький, середній та достатній (таблиця 2).

Після первинної діагностики ми впроваджували використання карток PECS під час уроків англійської мови впродовж 6 місяців. Порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного етапів експерименту засвідчив позитивну динаміку розвитку іншомовної комунікативної діяльності. Зокрема, кількість учнів з низьким рівнем розуміння іншомовної лексики зменшилася, тоді як частка учнів із середнім та достатнім рівнями значно зросла. Спостерігалось підвищення рівня мовленнєвої ініціативи, зменшення кількості відмов від виконання усних завдань та зростання активності під час уроку. Результати педагогічного спо-

стереження та аналізу виконаних завдань показали, що використання карток PECS сприяло:

- покращенню розуміння інструкцій англійською мовою;
- збільшенню активного словникового запасу;
- формуванню навичок побудови простих фраз;
- зниженню емоційного напруження та підвищенню мотивації до навчання.

Отримані емпіричні дані підтверджують доцільність використання карток PECS як ефективного засобу підтримки комунікативної діяльності учнів початкової школи під час вивчення англійської мови, особливо в умовах інклюзивного навчання. Аналіз отриманих результатів засвідчив суттєві позитивні зміни у сформованості іншомовної комунікації учнів після впровадження карток PECS в освітній процес. Зокрема, частка учнів з низьким рівнем іншомовної комунікативної діяльності зменши-

лася на 25%, тоді як кількість учнів із середнім рівнем зросла на 10%, а з достатнім рівнем – на 15%. Найбільш виражені зміни спостерігаються в зменшенні низького рівня та збільшенні достатнього рівня іншомовної комунікації, що свідчить про підвищення мовленнєвої ініціативи, покращення розуміння іншомовних інструкцій та активізацію лексичного запасу учнів. Отримані емпіричні результати підтверджують доцільність і педагогічну ефективність упровадження карток PECS у процес навчання англійської мови в початковій школі, особливо в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Дискусія. Результати експериментального впровадження карток PECS на уроках англійської мови в початковій школі з інклюзивною формою навчання свідчать про суттєве підвищення рівня сформованості іншомовної комунікативної діяльності учнів: зменшилася частка учнів із низьким рівнем комунікації (на 20–30%), а кількість учнів із

Таблиця 1

Використання карток PECS на різних етапах уроку англійської мови в початковій школі

Етап уроку	Мета використання PECS	Зміст діяльності	Очікуваний результат
Мотиваційний етап	Активізація уваги та інтересу	Вибір карток із зображеннями теми уроку (<i>Animals, Colours</i>), відповідь на запитання <i>What is it?</i>	Залучення учнів до навчальної діяльності, зниження тривожності
Введення лексики	Формування розуміння нових слів	Пред'явлення карток PECS із лексичними одиницями, співвіднесення слова та зображення	Засвоєння іншомовної лексики на рецептивному рівні
Закріплення матеріалу	Автоматизація лексичних навичок	Вибір та обмін картки з одночасною вимовою слова або фрази (<i>I want a cat</i>)	Перехід від невербальної до вербальної комунікації
Формування фразового мовлення	Побудова простих речень	Послідовне викладання карток для моделювання речення (<i>I see a dog</i>)	Формування елементарних мовленнєвих структур
Комунікативні ігри	Розвиток мовленнєвої ініціативи	Рольові ігри, виконання інструкцій із використанням PECS	Активізація функціональної комунікації
Рефлексія	Перевірка розуміння	Вибір картки, що відповідає виконаному завданню або емоційному стану	Усвідомлення результатів навчальної діяльності

Таблиця 2

Критерії та рівні сформованості іншомовної комунікативної діяльності учнів початкової школи (на констатувальному етапі)

Критерій	Показники	Низький рівень	Середній рівень	Достатній рівень
Рецептивно-комунікативний	Розуміння іншомовних слів та інструкцій; співвіднесення слова із зображенням (PECS)	45% Розуміє окремі слова лише за постійної візуальної підтримки; реагує вибірково	40% Розуміє основні інструкції з опорою на картки PECS; реагує адекватно	15% Упевнено розуміє інструкції з мінімальною візуальною підтримкою
Експресивно-комунікативний	Використання слів і простих фраз; мовленнєва ініціатива	50% Використовує поодинокі слова; ініціатива відсутня або нестійка	35% Використовує окремі слова й прості фрази в типових ситуаціях	15% Активно використовує слова та фразові конструкції; ініціює спілкування
Мотиваційно-діяльнісний	Зацікавленість; активність на уроці	35% Низька мотивація; часті відмови від виконання завдань	40% Ситуативна зацікавленість; виконує завдання за стимулювання	15% Стижка мотивація; активна участь у мовленнєвій діяльності
Регулятивно-поведінковий	Дотримання правил спілкування; контроль поведінки	35% Часто порушує правила; потребує постійної допомоги	50% Переважаю дотримується правил за підтримки вчителя	15% Самостійно дотримується правил; стабільна комунікативна поведінка

середнім та достатнім рівнями зростає на 10–20%. Зарубіжні дослідження підтверджують ефективність карток PECS у навчанні дітей із мовленнєвими порушеннями та розладами аутистичного спектра. Е. Бонді та Л. Фрост (2011) відзначають, що PECS сприяє розвитку функціональної комунікації та мовленнєвої ініціативи в дітей з обмеженим усним мовленням. Аналіз практики навчання англійської мови показує, що візуальна підтримка, подібна до PECS, забезпечує легше засвоєння лексики та простих мовленнєвих конструкцій (Hodgdon, 1995; Beukelman & Mirenda, 2013).

Вітчизняні дослідження також підтверджують практичну цінність подібних технологій. Так, Колупаєва (2018) та Тарасун (2020) наголошують на доцільності використання візуальних і альтернативних засобів комунікації як засобу забезпечення доступності навчання та формування індивідуальної освітньої траєкторії учнів з особливими освітніми потребами.

Також Н. Литвин вказує, що використання таких видів альтернативної комунікації, як жести, піктограми, комунікативні картки, предметні та візуальні символи, сприяють пізнавальній активності та розвитку мовлення й соціальної взаємодії дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку, розладами аутистичного спектра, інтелектуальними та комплексними порушеннями (Литвин, 2019).

На думку О. Бондар, використання цифрових, інтерактивних та комунікативно орієнтованих технологій у викладанні іноземних мов, зокрема мультимедійних засобів, онлайн-платформ, мобільних застосунків, проєктної та змішаної форм навчання підвищують мотивацію здобувачів освіти, розвиток мовленнєвих компетентностей та формування автономності навчальної діяльності (Бондар, 2023).

Порівняльний аналіз показує, що отримані результати:

- узгоджуються із зарубіжними даними, підтверджуючи ефективність PECS у розвитку комунікативної активності;
- доповнюють вітчизняний контекст, демонструючи практичну ефективність для початкової школи та уроків англійської мови;
- підтверджують роль візуальної підтримки в подоланні мовленнєвих та когнітивних бар'єрів, що особливо важливо для інклюзивного навчання.

Дослідження забезпечує емпіричне підтвердження ефективності карток PECS у навчанні англійської мови, що раніше було обмежено вітчизняними публікаціями. Розроблено систему критеріїв і рівнів оцінювання іншомовної комунікативної діяльності, адаптовану до учнів початкової школи з особливими освітніми потребами. Отримані дані дозволяють побудувати доказову базу для застосування PECS у навчальних програмах початкової школи та для організації інклюзивного навчання. Порівняльний аналіз дає можливість визначити напрями практичного використання:

1. Інклюзивне навчання: впровадження PECS для учнів із мовленнєвими порушеннями та особливими освітніми потребами, забезпечення рівного доступу до іншомовної освіти;
2. Формування мовленнєвої активності: використання карток PECS для розвитку словникового запасу,

побудови простих фраз і мовленнєвої ініціативи на уроках англійської мови;

3. Методичне забезпечення: розроблення дидактичних матеріалів і навчальних посібників з інтеграцією PECS на різних етапах уроку;

4. Професійна підготовка педагогів: використання результатів дослідження для навчання вчителів та асистентів у підготовці до роботи з дітьми з ООП.

Висновки. Отже, використання карток PECS на уроках англійської мови є ефективним педагогічним інструментом, який забезпечує розвиток мовленнєвої компетентності, підвищує рівень комунікативної активності та сприяє створенню позитивного освітнього середовища. Методика PECS поєднує візуальний, когнітивний та практичний складники навчання, що робить її універсальною для використання як у звичайних, так і в інклюзивних класах. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні дидактичних матеріалів на основі PECS для різних вікових категорій учнів і вивченні ефективності цієї системи в дистанційному форматі навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар О. Особливості використання інформаційних технологій майбутніми вчителями іноземної мови у професійній діяльності. *Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність*: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Луцьк, 3 березня, 2023 р. ; Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2023. С. 166–167. <https://doi.org/10.36074/mcnd-03.03.2023>.
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзія: покроково для педагогів : навчально-методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта». Київ, 2023. 232 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739317/1/Kolupaeva.Taranchenko.Inclusia.Pokrokovko.pdf>
3. Кравченко І.О. Інклюзивні підходи у викладанні англійської мови. *Іноземні мови в школі*. 2021. № 4. С. 15–19.
4. Литвин Н.М. Використання альтернативних засобів комунікації у роботі з дітьми з особливими потребами. *Корекційна педагогіка*. 2019. № 3. С. 24–28.
5. Тарасун В. Аутологія: теорія і практика. Київ : «Вадекс», 2018. 590 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714863/1/%D0%90%D0%A3%D0%A2%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf>
6. Allen K.E., Cowdery G.E. The exceptional child: Inclusion in early childhood education (8th ed.). Stamford, CT: Cengage Learning. 2015.
7. Beukelman D., Mirenda P. *Augmentative and Alternative Communication*. 2013.
8. Bondy A., Frost L. The Picture Exchange Communication System. *Pyramid Educational Consultants*. 1998. <https://doi.org/10.1055/s-2008-1064055>.
9. Bondy A., & Frost L. A picture's worth: PECS and other visual communication strategies in autism (2nd ed.). 2001. Woodbine House. <https://doi.org/10.1080/07317107.2012.684657>.
10. Bondy A., Frost L. The Picture Exchange Communication System. *Behavior Modification*. 2001. № 25. P. 725–744. <http://dx.doi.org/10.1177/0145445501255004>.
11. Hodgdon L. *Visual Strategies for Improving Communication*. 1995.
12. Krashen S. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. 1982.

REFERENCES

1. Bondar, O. (2023). Osoblyvosti vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii maibutnomy vchyteliamy inozemnoi movy u profesiinii diialnosti [Features of using information technologies by future foreign language teachers in professional activity.]. Kompleksnyi pidkhd do modernizatsii nauky: metody, modeli ta multydystrylinarnist – *A comprehensive approach to the modernization of science: Methods, models, and multidisciplinary*. Proceedings of the II International Scientific Conference, Lutsk, March 3, (pp. 166–167). Vinnytsia: European Scientific Platform. <https://doi.org/10.36074/mend-03.03.2023> [in Ukrainian].
2. Kolupaieva, A.A., & Taranchenko, O.M. (2023). Inkliuziia: pokrokovy dlia pedahohiv [Inclusion: Step-by-step for educators]. Kyiv. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7393171/Kolupaieva.Taranchenko.Inclusia.Pokrokovy.pdf> [in Ukrainian].
3. Kravchenko, I.O. (2021). Inkliuzyvni pidkhody u vykladanni anhliiskoi movy [Inclusive approaches in teaching English]. *Inozemni movy v shkoli – Foreign languages at school*, (4), 15–19 [in Ukrainian].
4. Lytvyn, N.M. (2019). Vykorystannia alternatyvnykh zasobiv komunikatsii u roboti z ditmy z osoblyvymy potrebamy [Use of alternative communication means in working with children with special needs]. *Korektsiina pedahohika – Correctional pedagogy*, (3), 24–28 [in Ukrainian].
5. Tarasun, V. (2018). Autolohiia: teoriia i praktyka [Autology: Theory and practice]. Vadeks. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714863/1/АУТОЛОГІЯ.pdf> [in Ukrainian].
6. Allen, K.E., & Cowdery, G.E. (2015). *The exceptional child: Inclusion in early childhood education* (8th ed.). Cengage Learning
7. Beukelman, D.R., & Mirenda, P. (2013). *Augmentative and alternative communication: Supporting children and adults with complex communication needs* (4th ed.). Paul H. Brookes Publishing.
8. Bondy, A., & Frost, L. (1998). The Picture Exchange Communication System. *Pyramid Educational Consultants*. <https://doi.org/10.1055/s-2008-1064055>
9. Bondy, A., & Frost, L. (2001). A picture's worth: PECS and other visual communication strategies in autism (2nd ed.). Woodbine House. <https://doi.org/10.1080/07317107.2012.684657>
10. Bondy, A., & Frost, L. (2001). The Picture Exchange Communication System. *Behavior Modification*, 25(5), 725–744. <https://doi.org/10.1177/0145445501255004>
11. Hodgdon, L. (1995). *Visual strategies for improving communication*. QuirkRoberts Publishing.
12. Krashen, S.D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.

Kyrylo Harashchuk,

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department
of English with Teaching Methods in Preschool and Primary Education,
Zhytomyr Ivan Franko State University,
40, Velyka Berdychivska Str. Zhytomyr, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4518-3114>*

USE OF PECS CARDS AS A MEANS OF SUPPORTING FOREIGN-LANGUAGE COMMUNICATIVE ACTIVITY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN AN INCLUSIVE LEARNING ENVIRONMENT

The article examines the possibilities of using the alternative communication system PECS (Picture Exchange Communication System) in the process of teaching English. The essence, stages, and pedagogical potential of this method are defined. The aim of the study was to determine the effectiveness of using PECS cards as a means of supporting foreign-language communicative activity of primary school students in the context of inclusive education.

The research methods included analysis, systematization, and generalization of scientific sources on the use of augmentative and alternative communication (AAC), in particular PECS cards, in foreign language teaching; comparison of scientific approaches of domestic and foreign researchers in order to substantiate the pedagogical feasibility of using PECS cards in primary school; pedagogical observation of students' learning activities during English lessons; interviews with teachers and teacher assistants; and analysis of students' learning products.

The feasibility of introducing PECS cards into the educational process was analyzed, particularly in the formation of students' lexical, grammatical, and communicative skills. It was proven that the use of PECS cards contributes to the development of speech activity, the formation of positive learning motivation, and the creation of an inclusive educational environment.

Key words: PECS, English language, inclusive education, communication, alternative teaching methods, speech development.

*Дата першого надходження статті до видання: 09.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 06.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.04.2026*